

Török Bálint:

az Erdélyi Gazdasági Egylet titkára, Kolozsvár

Az agrárvámok. A gabona- és állatkeres- kedelem akadályai. A mezőgazdasági adóügy s a földadókataszter.

Az agrárvámok.

Ha párhuzamot vonunk a régi Románia és a mai Nagyrománia külkereskedelme között, azt látjuk, hogy úgy a régi román királyság, mint az új Nagyrománia főkiviteli cikke a mezőgazdasági terményekből és ezek mellett a petroleumtermékekből állott. Különösen *a gabona, állat és fa voltak azok a cikkek*, amelyek domináltak a romániai kivitelben és ma is, ha egy tekintetűt vetünk az export-vámtarifára, azt látjuk, hogy a tételek 75%-át a mezőgazdasági termékek képezik. Ezeknek kiviteli lehetőségét még ma is megnehezítik a súlyosabbnál súlyosabb vámok, guzsba kötvén ezzel a termelés fejlődési lehetőségét is. Ugyanakkor — különösen ha tekintetbe vesszük a most életbe lépett új import vámtarifát is — azt látjuk, hogy éppen a mezőgazdasági termelés közszükségleti cikkeinek az importvámja emelkedett fel horribilis módon, mintha az ipar fejlődésének csupán eszköze volna az őstermelés. A helyzet ma az, hogy míg a gazda az általa fogyasztott áruért a világparitáson felüli árat fizeti, addig az általa előállított terményeket a világparitáson jóval aluli értékkel tudja csak értékesíteni.

A hazai ipart ma nemcsak a magas importvámok támogatják, hanem a mezőgazdasági termékekre kirótt magas exportvámok is, amelyek révén az elsőrendű közlekedési cikkek és nyers áruk olcsósága folytán az ipar munkásai sokkal alacsonyabb bérek mellett olcsóbban élhettek és élhetnek, mint más országok szakmunkásai.

Amíg más országok iparukat csak az ipari, vagyis védővámokkal támogatták, Románia az agrárvámokkal is segítségére volt és van az ország iparának. Semmi kifogásunk nem volna ez ellen, ha

a támogatás olyan ipar javára szolgálna, amely a mezőgazdasági termelés fejlesztését is biztosítaná. Azonban midőn azt látjuk, hogy fejletlen iparunk érdekében milliárdokra menő ellenszolgáltatás nélkül hozott áldozatok katasztrófális helyzetbe sodorták az őstermelést, a jövőre is kell vetnünk egy pillantást. Föltesszük a kérdést, hogy mivel rekompenzál eddigi veszteségeinkért az állam és milyen biztosítékot nyújt a lejtőre jutott termelésnek ismét a fejlődés útjára való terelésére?

A béke nyolcadik évében érkezett az ideje annak, hogy a háború előtti normális állapotokra igyekezzünk áttérni vámpolitikai rendszerünkkel, amikor a mezőgazdasági termékek kivitelénél az exportvámok általánosságban ismeretlen fogalom voltak. A mai lehetetlen értékesítési és szállítási viszonyok mellett gabonatermelésünk már abba a megdöbbenő helyzetbe került, hogy külön premiumokat kell, hogy ígérjen az állam a gazdáknak, pl. a buza-vetésterületek fokozására. Állattenyésztésünk pedig a visszafejlődés olyan stádiumába jutott, hogy az a színvonal megőrizhetése okából a legszélesebbkörű állami gyámkodást tette szükségessé; holott az exportvámok eltörlésével olyan természetes fejlődés lehetőségének nyílta útja, mely feleslegessé tenne minden irányú állami beavatkozást, úgy, hogy az államra csak a termelés irányításának munkája hárulna.

Nagy áldozatokkal telepített gyümölcsöseinket a növényvédelmi szerek magas vámja miatt a kártevő rovarok pusztítják, az általuk még meghagyott gyümölcstermést a magas vasuti fuvardíjak és vám miatt az állatokkal kell feltakarmányoztatni vagy waggonszámra a trágyadombra vinni.

A magas exportvámok mellett súlyosbította a helyzetet az a körülmény is, hogy a vámtarifa sűrűn (majdnem havonként), olykor visszaható erővel változott, miáltal a helyzet állandóan bizonytalan volt. Ezen intézkedések a tapasztalat szerint az egészséges kalkulációt lehetetlenné tették, holott éppen a mezőgazdasági termények, termékek értékesítése követeli meg leginkább a biztos, nyugodt bázist, mert pl. a gabona elvetése, ápolása és learatása után való értékesítése 6—8 hónapot igényel, avagy egy állatnak rentabilis alapon való felnevelése és értékesítése évek tartamára nyulik. Románia lakossága 80%-ának — mondhatjuk — létkérdése tehát a vámtarifa stabilitása.

A vámpolitika terén a gazdasérelmek három irányuak és így

a panaszok és kívánságok is három csoportra oszthatók. Egyik csoportba sorozzuk a mezőgazdasági termények és termékek *kiviteli tilalmát*, a másikba az *export-* és a harmadikba az *importvámokat*.

Legelsősorban sérelmezzük az egyes mezőgazdasági termékekre vonatkozó kiviteli tilalmak fenntartását. Ilyen kiviteli tilalmak állanak fenn az alább felsorolt állatokra, növényekre és ezek termékeire.

Tilos a 6 évnél fiatalabb kancák, bikák, mint tenyészállatok; tehénbivalak, öszvérek, szamarak, kecskék kivitele. Továbbá csont, tej, a 12 évesnél fiatalabb tehenek és a borjuk kivitele, úgyszintén 6 évesnél idősebb paripák és öszvérek kivitele.

Csupán kivételes – így pl. háborús – állapotok indokolhatják a kiviteli tilalmat. Ma azonban e tilalom a fejlődés lehetőségét zárja el és ezen termelési ágak a kereslet hiányában elsorvadnak, E tilalmak indokolt esetben máról holnapra is életbe léptethetők, ma azonban még a hadi érdek is a termelésnek a kivitel lehetővé tétele, sőt elősegítése alapján való fejlesztését teszi kívánatossá és szükségessé

A tönk szélén álló mezőgazdaságnak ma már egzisztenciális érdeke fűződik a gazdasági termények és termékek vámmentesen való exportálhatóságához. A földreform kapcsán demokratizált östermelést csakis úgy állíthatjuk meg a lejtőn, ha a termelést jövedelmezővé tesszük.

Ma a kis- és nagygazda egyaránt magas kamat mellett nagy adóssággal küzd és ha az alább felsorolt cikkek vámmentes kivitelét nem tudjuk biztosítani, rövidesen megperdül a dob a kisgazdák földjei felett.

Azok a mezőgazdasági termékek, amelyekre kiszabott kiviteli illeték eltörlését javasoljuk a vámtarifában, sorrend szerint a következők:

Berbécsek, bivalok, ökrök, turó, 6 évnél idősebb lovak, burgonya, bab, liszt, buzaliszt, árpaliszt, rozsliszt, széna, ócskavas, gyapjúfonal, cigaja, merinó, racka, bármely gyümölcs bármely formában, haricska, elsőrendű gyapjú, fésült gyapjú, alsóbbrendű gyapju, lencse, lucerna, takarmány, mák, borsó, tengeri, bükköny, köles, hántott köles, méz, sárga és fekete mustármag, dió, dióbél, árpa, tojás, zab, takarmány és alomszalma, marhaszőr, sertésszőr és sörény, toll, nyersbőr, sózott bőr, bárány-, berbécs- és nyírott

juhbőr, sertés, tavaszi repce és vadrepce, olajmagvak, hántott napraforgómag, lucerna-lóheremag, uborkamag, rozs, szalonna, szőlő, bika, juh, tehénvaj, zsír, tehén, pamut, len, kender és gyapjúfonal.

Tudatában vagyunk annak, hogy egy ország csak akkor fejlődhetik gazdaságilag egészségesen, ha annak megfelelő fejlett ipara is van. Ezzel egyúttal annak is kifejezést adunk, hogy nem vagyunk ellene a hazai ipar támogatásának. De ugyanekkor azt is hangsúlyoznunk kell, hogy nézetünk szerint csakis olyan iparág pártolható általános gazdasági érdeksérelmek nélkül, amely úgy mennyiségileg, mint minőségileg, ha nem is teljesen, de legalább megközelítőleg ki tudja elégíteni a belföld szükségletét. Románia gyáripára azonban ma még csak a kezdet kezdetén áll. Ha tehát olyan iparágakat támogat a mezőgazdaság ez uton milliárdokra menő összegekkel, amelyek csak évtizedek múlva jöhetnek abba a helyzetbe, hogy a belföldi szükségletet kielégíthessék, főként ha azok a mezőgazdasági termeléssel nincsenek is kapcsolatban, akkor olyan magas árat fizetünk és termelésünket a jövőben annyira vissza kell fejlesztenünk, hogy alig fogunk azért valami ellenértéket kapni.

A magas textil- és fémipari vámok Románia vámpolitikai életében új protekciós irányzat megindulását jelentik és ilyen áramlat meghonosodása esetén ugyanazon magas vámokra lehet számítani a többi árúcsoportoknál is. A ma érvényben levő, ujonnan megállapított vámtételekből azt látjuk, hogy igen sok elsőrendű mezőgazdasági szükségleti cikk behozatalát a magas importvámok még mindig igen megnehezítik, amely körülmény egyrészt a termelési költségeket tetemesen növeli, másrészt a nyugati mezőgazdasági kultúra Romániában való térfoglalását és meghonosodását gátolja. Egy pár belföldön készített gazdasági gép-, eke- vagy kapa-típus védelméért a speciális gazdasági gépek és eszközök behozatala csak azok értékével arányban nem álló, nemes valutában fizetendő magas vámtételek mellett lehetséges.

Az importvám módosítása tekintetében a vámtarifa alábbi tételeinek módosítását, illetve további mérséklését tartjuk szükségesnek:

Drót, sodronyfonatok, vas- és acélláncok, gazdasági láncok, zablák, ekék, boronák, kultivátorok stb., gazdasági eszközök, kaszák, sarlók, ásók, kapák, villák, reszelők, stabilgépek, lokomobilok, centrifugák, kézi-, géphajtású-, trágyalé-, tűzoltó-, bor-, stb. szi-

vattyúk, hidraulikus motorok, turbinák stb., traktorok, gőzekék, magtári gépek, mérlegek, szekerek és egyéb szállítási eszközök, rézzablák, mezőgazdasági ipari gépek, különböző gyapot, pamut, fonalak és juta.

A törvény biztosít ugyan némi előnyöket a szindikátusokba tömörült gazdák központi szerveinek, az erdélyi gazdák azonban az ebből származó előnyöket nem élvezhetik; egyrészt, mert a mi gazdaközönségünk nem szindikátusokba, hanem gazdasági egyletekbe, földmives szövetségekbe és szövetkezetekbe van tömörülve, másrészt pedig azért, mert ha szindikátusokba is tömörülne, azok központja Bukarestben, tehát oly távol van, hogy e törvény nyújtotta kedvezményi kihasználni nem tudná. Az erdélyi gazdákra nézve ezen értéktelen kedvezmény oly irányú módosítását, illetve olyan irányú kiterjesztését kérjük, amely szerint mindazon gazdasági szervezetek, egyesületek, falusi gazdakörök, szövetkezetek, valamint azok központi szervei, melyek jogi személyisége elismerett és az illetékes törvényszéknél bejegyeztetett, úgyszintén az összes vidéki mezőgazdasági kamarák, illetve azok tagjai is élvezhessék azokat.

E kedvezmény lényege az, hogy a gazdaközönség által nagyobb tömegben használt árúk kedvezményes díjtétel mellett hozhatók be. E kedvezmény mellett külön biztosítanunk kell érdeképviseleti szerveink útján való beszerzés esetére azon gazdasági gépek, eszközök és anyagok kedvezményes díjtétel mellett való behozatali lehetőségét is, amelyeknek ára belföldön előállítva aránytalanul magas.

Tekintettel a gazdaközönség számára létkérdést jelentő ügy nagyságára, kérjük a gazdaközönség nevében a Magyar Pártot, hogy illetékes helyen eljárni sziveskedjék:

1. a mezőgazdaságot érintő *kiviteli tilalmak megszüntetése;*
2. a *mezőgazdasági termények és termékek kivitelének szabaddá tétele;*
3. a *termelési eszközök és az ahhoz szükséges anyagok behozatali vámjának mérséklése;*
4. az egyes gazdasági szervezetek részére biztosított *vámkedvezményeknek az összes gazdasági szervekre való kiterjesztése érdekében.*

A gabona- és állatkereskedelem akadályai.

A vámügyi sérelmeken kívül a mezőgazdaságnak egyéb sürgős orvoslásra váró súlyos panaszai is vannak a gabona és állatkereskedelem terén.

A mai *magas fuvardijakat* sem a gabona és takarmánymagvak, gyümölcs, bor stb. termények és termékek, sem pedig a világparitás alatt álló állatárak nem bírják meg. Ez egyik igen számottevő akadálya az értékesítésnek és a nemesített magvak, műtrágya használat, gépkultúra terjedésének, a mezőgazdasági munkáskereslet és kínálat kiegyenlítődének.

A vasúti fuvardijak emelése megelőzte a terményértékesítés lehetővé tétele érdekében tervezett gabona standardizálására, közraktárak létesítésére vonatkozó intézkedéseket.

A *szállítások körüli eljárás* költséges volta és körülményessége nemcsak elveszi a kedvet a szállításoktól, de lehetetlenné teszi azok lebonyolítását a gazda részére.

Az állatexport terén tarthatatlan az állatoknak 15 napi megfigyelés alatt való tartása.

A szállítások kapcsán a *waggonyszerzés* hovatovább mind nagyobb probléma lesz. Ahelyett, hogy a C. F. R. készségével segítségére állana a szállítóknak, ezek csak ezerféle akadály és nehézség, áldozatok árán juthatnak waggonokhoz.

A tarifában egy és ugyanazon cikk két néven és más díjtétel alatt szerepel, így pld. a cukorrépa szelet „pulpe” és „borhot” elnevezés alatt a speciális tarifa különböző osztályaiban szerepel és csak az egyes vasúti közegek jóindulatától függ az árúk minősítése és a fuvardíjtétel kiszabása.

Úgy az állat, mint a gabona nemzetközi forgalmát rendkívül hátrányos helyzetbe juttatja az értéktözsde hiánya. Bénítólag hatnak a forgalomra a *deviza-korlátozások*. Zürichi kurzuson nem lehet külföldi valutákat vásárolni avagy eladni.

Ha a szomszédos országok nemzetgazdasági viszonyait tekintjük, azt látjuk, hogy azok az agrárvámok felemelésével védik mezőgazdasági kulturájukat, ellentétben Románia mezőgazdasági terméneinek kiviteli nehézségeivel.

Az agrárvámok felemelése a legerősebb fegyver pld. Cseh-szlovákia kezében Romániával szemben, ezért haladék nélkül fel kell venni a tárgyalások fonalát *külkereskedelmi szerződések meg-*

kötése céljából, nemzetgazdasági viszonyaink konszolidálása és stabilizálása érdekében.

Ugyancsak a helyzet stabilizálása és a termelés érdekeinek megvédése érdekében az eddigi visszaható érvénnyel hozott rendelkezésekkel szemben határozott nyilatkozatot, gazdasági munka-programmot kérünk a kormánytól előre, hogy a termelők a felesleges beruházásoktól mentesíthetők legyenek.

Mindezek alapján javasolom, hogy a Szakosztály a Magyar Párt egész súlyának latbavetésével hasson oda a kormánynál, hogy:

1. a mezőgazdasági termelés fejlesztése érdekében az állat- és gabonakereskedelem szabadságát korlátozó és hátrányosan befolyásoló rendeletek hatályon kívül helyezzessenek,

2. az erdélyi nagyobb városokban felállítani szándékolt áru- és értéktözsdék, valamint közraktárak mielőbb hozassanak tető alá,

3. a deviza-forgalmat korlátozó intézkedések hatályon kívül helyezzessenek,

4. a C. F. R. anomáliái (waggonhiány, tarifa hiányosságai, élőállatok hosszadalmas szállítása, etető-ítató állomások hiánya) megszüntetessenek,

5. a külkereskedelmi szerződések mielőbb tárgyalás alá vessenek,

6. a lei és a vámok stabilizáltassanak.

A mezőgazdasági adóügy.

Az államháztartás kiadásainak emelkedése mintegy 15 milliárdos költségtöbbletet jelent 1927-re az 1926. évvel szemben. E költségtöbbletet a kormány a föld- és házadó tetemes arányú emelkedésével szándékozik pótolni.

Az 1923. évben életbelépett és az 1927. év végéig tartó hatállyal érvényben' levő föld-házadótörvény alapján kivetett adók felemelésére a törvény 120. szakasza lehetőséget nyújt a kormány számára. E kimondja ugyanis, hogy amennyiben a kivetési időszak első két éve után a föld- és házjövödelmek a valuta hullámzása miatt a kivetési évben megállapított értékük egyharmadával csökkennének, akkor az első kivetési időszak a költségvetési törvény kapcsán legfeljebb két évvel megrövidíthető.

A kormány élni óhajt a törvényben biztosított ezen jogával és — elsősorban a föld- és házadó emelését célzó — javaslatot kíván a parlament elé terjeszteni.

A föld- és házadó kivetések körül eddig szerzett tapasztalataink arra készítetnek, hogy a törvénytervezet ismerete előtt reámutassunk azokra az intézkedésekre, amelyeket a gazdaközönségre a ma érvényben levő törvényben is sérelmeseknek tartunk. De már azelőtt leghatározottabban kifejezésre kell juttatnunk, hogy a törvénytervezet azon célját, hogy az 1927. évi költségvetés 15 milliárdos hiánya elsősorban is a föld- és házadó felemelésével pótolassák, indokolatlannak és igazságtalannak tartjuk, mert

1. a mezőgazdasági terményárak a valuta hullámzása folytán az ipari cikkek áraival szemben alig emelkedtek. Azok árát a kiviteli illetékek, valamint a direkt és indirekt úton való maximálásokkal mesterségesen lenyomták és ma is alacsonyan tartják,

2. a mesterségesen lenyomott árak egyrészt fogyasztó érdekeket szolgáltak, másrészt egyéb termelési ágak javára is szolgáltak, amelyeknek tehát – a fogyasztókkal együtt – osztozniuk kell a közterhek viselésében is,

3. az ingatlan értéke a földreform óta csökkent és bizonytalanná vált ugyannyira, hogy arra kölcsönt sem igen adnak,

4. az utóbbi évek rossz termései is a föld jövedelme utáni adó felemelésének jogosulatlanságát bizonyítják. Ha csak az idei évet nézzük: a sok esőben a gabona megdőlt, a rozsda pusztította el azt, amit az árvíz és jég meghagytak, ugyancsak a sok esőtől a répa, kukorica megsárgultak, a burgonya már júliusban a földben rothadt, a gabonaárak a tavalyelőtti színvonalon állanak, az állatoknak a kiviteli nehézségek és vámok miatt nincs értéke. Ellenben a gazdasági gépek, eszközök, kézi munkaerő ára minden lei-esésnél emelkedik, de a lei javulásakor nem megy vissza.

5. Már az 1923. évben is igazságtalan volt a földadó megállapítása, mert annak alapjául a kataszteri jövedelem szolgált ugyan, azonban a régi aranykorona tisztajövedelem nem egyenlő szorzószámokkal (coefficiensekkel) szoroztatott meg.

A földadókataszter.

A földadó-kivetés egyedül igazságos alapja a *kataszter*. Nálunk pedig az 1875–1885. években létesített és 1909–1912. években kiigazított földadókataszter ma csőd előtt áll, mert a földadónyilvántartás, mely a birtokos személyében (adás, vétel, örökség stb.), az adótárgy és a művelési ágban beállott időközi változásokat kellene hogy nyilvántartsa és a birtokíveken átvezesse, teljesen el van hanyagolva, úgy, hogy a kataszteri birtokívek mai állapota nem

fedí a tényleges birtoklást és az arányos és igazságos megadóztatás alapját nem nyújtja. Ezért már az 1923. évi földadó kivetése is legtöbb helyen hibásan eszközöltetett és hibásan fog történni a jövőben is, ha az intézmény reorganizálására rövidesen radikális intézkedés nem tétetik. Az adókiivetéstől eltekintve, ha a gazda földjét el akarja adni, vagy arra kölcsönt akar felvenni, a telekkönyvi kivonat mellett a kataszteri birtokívi másolatra is szüksége van, mert ezzel igazolja földjének művelési ágát és jövedelmezőségét. Birói végrehajtásnál stb. az érték megállapítását illetőleg szintén a birtokívbe bejegyzett kiterjedés, minőség, tisztajövedelem, illetve adók az irányadók.

A földadó-kataszter nyilvántartásának elhanyagolása 1920-ban kezdődött, amikor a földadó-kataszteri munkálatokat a pénzügyminiszteriumtól a földművelésügyi tárca hatáskörébe utalták át, hol a földreform céljainak szolgálatába állították. Ez időtől fogva a kataszter, mely a földbirtok tiszta hozadékának kinyomozása által az arányosságot juttatja kifejezésre, nem felel meg céljának, mert a nyilvántartás, mely a földadókataszternek elengedhetetlen organikus része, teljesen működésen kívül helyezett. Ma a községi jegyzőképző tanfolyamokon a katasztert és annak nyilvántartását senki elő nem adja, amiért is az ujonnan képesített jegyzőknek fogalmuk sincs a kataszterről és annak nyilvántartásáról. Ma a 6–7 év előtti állapotot tüntetik fel, jóllehet az ingatlanok már többször gazdát cseréltek.

Az a ferde beállítás, hogy a kataszter megalkotása alkalmával a román lakosság birtokait mostohább eljárás alá vették, mint a magyarét s magasabb értékosztályba sorolták volna az előbbiét, mint az utóbbiét, nem felel meg a valóságnak, mert a statisztikai adatok világosan bizonyítják azt a letagadhatatlan tényt, hogy Erdélyben a kataszteri tiszta jövedelmek Besztercenaszód, Fogaras és Alsófehérvármegyékben a legalacsonyabban voltak megállapítva, noha e vármegyék lakosságának túlnyomó többsége román.

E téves információk következtében már az 1923. évi földadó kivetése is csak – a valóságnak meg nem felelő – fiktív tételek alapján eszközöltetett s figyelmen kívül hagyták az intéző körök azt a tényt, hogy az évtizedek hosszú munkájával és nagy költséggel elkészített kataszterben a földhaszn kinyomozásánál osztályozási vidékenként az éghajlati és közlekedési viszonyok, valamint a talaj minősége, a terményárak, a termés és művelési költségek vétettek

figyelembe, hogy az arányos és igazságos megadóztatás megvalósuljon. A kataszteri munkálatok fontosságának fel nem ismerése miatt történhetett meg, hogy például Csík, Kolozs, Marostorda, Szolnokdoboka, Udvarhely és Szilágyvármegyék aránytalanul súlyosan lettek megterhelve. *Csík megye* földadója jelenleg 30-szorosa, Kolozsmegyéé 26-szorosa, Udvarhelymegyéé 23-szorosa az 1918. évi adónak, ezzel szemben a Bánát, Arad, Temes, Szátmár és Bihar-megyék csak *kilencszerannyi* adót fizetnek, mint 1918-ban.

A tiszta jövedelem egyenlőtlen megállapításával előidézett aránytalanság egységes szorzószám (coefficiens) alkalmazása mellett nem fordult volna elő, mert amennyiben az 1918. évi circa 64 millió kataszteri tiszta jövedelem után 12 millió földadó vettették ki 1923. évben, a kataszteri tiszta jövedelemnek egységes szorzó számmal (coefficienssel) illetve 20-al való megszorítás útján 1280 millió tiszta jövedelmet eredményezett volna, melynek 12%-os adója kitette volna az 1923. évben kivetett földadót, vagyis a 153 millió leit. E módon való eljárás egyszerűbb, arányosabb és igazságosabb és ezen felül teljesen költségnélküli lett volna, mert fölöslegessé tette volna az adókető bizottságok munkáját és költségeit.

Ez okból a kataszter haladéktalan rendbehozatalát kell kérnünk, hogy a szükségletnek megfelelően előirányzott, illetve az új törvény alapján kontingentált földadó egy egyszerű coefficiens segítségével a kataszteri aranykoronában kifejezett tisztajövedelem alapján bármikor igazságos alapon legyen kivethető és előírható.

Ez okból tisztelettel indítványozom, hogy az előadottak alapján sürgősen terjesztesék fel a pénzügy-, valamint a földmivelés- és igazságügyi minisztériumhoz egy memorandum a kataszteri intézmény visszaállítása érdekében és mondja ki a közgyűlés, hogy szükségesnek látja miszerint

1. *a kataszteri intézmény a pénzügyminisztérium hatáskörébe utaltassék vissza*, mint annak a földadóketésekhez szükséges, előmunkálatokat végző szerve. Ez okból a kataszter függetlenítették a felméréstől, mely továbbra is a földmivelésügyi tárcánál hagyandó meg. A célból pedig, hogy az államnak óriási értéket képező kataszter tovább fejlesszessék, állittassék fel például Kolozsvár székhellyel központi szerv, mely irányítsa és ellenőrizze a kataszteri munkálatokat és a földadónyilvántartást.

2. *A földadó kontingentáltassék*, megállapítván az egyes ország-részekre eső adóösszeg nagyságát. A földadó alapjául Erdély és Bánát

területén levő 22 vármegyében a kataszter által kiszámított tiszta-jövedelem szolgáljon, mely egységes szorzószámmal (coefficienssel) oly alpra emeltessék fel, ami arányban legyen az 1914. évi aranykoronában kiszámított tisztajövedelemmel, illetve megfeleljen a mai drágasági viszonyok mellett a közönséges gazdálkodás mellett tartósan nyert középtermés értékének, levonva belőle az üzemköltséget. Ennek folyamányaként az új földadótörvényben intézkedés történjék aziránt, hogy a földadó – a kontingentálásnak megfelelőleg – ezután ne az adókiivető (recensámânt) bizottság, hanem a községi és városi közegek által vettessék ki.

3. Intézkedés tétessék, hogy a 1–15 év óta elhúzódó tagosítási munkálatok sürgősen befejeztessenek, hogy ezen munkálatok alapján új kataszter legyen készíthető s ennek alapján az adóztatás a tényleges birtoklásnak megfelelően történhessék.

Dr. Gaál Endre

a Csíki Magánjavak igazgatója, Csíkszereda:

A mezőgazdasági kamarákra vonatkozólag nemrég meghozott törvény gondoskodott e testületek felállításáról, amelyeknek az lett volna a hivatásuk, hogy bizonyos területeken a mezőgazdasági kérdéseket a mezőgazdasági kamarák intézzék s ez ügyekben a kormányoknak javaslatokat terjesszenek elő. Tekintettel arra, hogy a törvény feljogosította a kamarákat arra is, hogy tagjaikra járulékokat vethessenek ki, e testületek hivatva lettek volna arra, hogy a gazdaközönségnek jelentős támaszul is szolgáljanak. A törvény intenciója helyes volt, de a gyakorlat azt mutatta, hogy a mezőgazdasági kamarákból politikai testületek lettek, kis parlamentek, amelyek a román politika különböző pártjaihoz tartozó uraknak az első összejövetkezési ponttul szolgáltak s ennek az lett a szomorú következménye, hogy a mezőgazdasági kamarák eddigi tevékenysége a nullával egyenlő. A mezőgazdasági kamarák területi beosztása is helytelen s magyar szempontból egyenesen célzatos és hátrányos. Mezőgazdaságilag nem összefüggő területek szorítottak bele egy kamara területébe és a Székelyföldre nézve különösen sérelmes, hogy Csík- és Háromszékmegyét a brassói kamarához csatolták, miáltal olyan területek lakói kerültek össze, melyeket nem lehet homogén elemnek nevezni. A faji különbségek és a sok minden más, ebből következő ellentét mindjárt mutatkozott a mezőgazdasági kamarák belső életében és ez lehetetlenné teszi működésüket.

Minthogy a mezőgazdasági kamarák mai formájukban halott organizációk, indítványozza, hogy a felsorolt kivánságok közé vétessék fel a mezőgazdasági kamarai törvény s különösen a területi beosztások revíziója.

Dr. Domahidy Elemér

szenátor, ny. főispán, a Szatmármegyei Gazdasági Egylet elnöke:

A felsorolt kivánságok és sérelmek során szóvá tenni kívánja, hogy a gazdaközönseget egy nagyon közelről érintő sérelem éri már régtől fogva, mely az utóbbi időben mind jobban elmérgesedik és egyes vidékeken már-már türhetlenné válik. Ez a *mezőgazdasági fogatoknak igénybevétele*. Odajutunk, hogy nemsokára mi magunk nem is diszponálhatunk a saját fogataink fölött, hanem jön egy állami tanító, egy őrmester vagy csendőr és egyszerűen kifogatja a lovakat a vetőgépből és abba kell hagyni a szántást, vetést és kell menni a granicsároknak fuvarozni, vályogot hordani, a csendőrségnek fát hordani, vagy az állami tanítót kocsikáztatni. De a lehető legérzékenyebben érinti a gazdaközönseget az őszi katonai hadgyakorlatok címe alatt elkövetett kvalifikálhatatlan, erőszakos, meg nem engedhető eljárás. (Közbekiáltások: Megdöglesztik az állatainkat!) Ilyen alkalommal előfordult, hogy Szatmár város piacán a vidéki és helyi fogatokat megállították, kifogták belőle a lovakat, felírták a gazda nevét, a szerszámokat, szekeret s ami a járművön rajta volt, lerakatták, otthagyták s a lovakat elvitték éhesen, szomjasan és minden ellenkezés és tiltakozás dacára elhurcolták. (Közbekiáltások: Borzasztó!)

Ez olyan sérelem reánk nézve és annyira bosszantóan kellemetlen maga az eljárás, mint amilyen káros hatású. A legnagyobb dologidőben, mikor minden gazdának valósággal meg kellene kétszereznie az ígásfogatait, mikor annyi a munka, valóban kvalifikálhatatlan eljárás, hogy éppen ilyenkor a katonaság kérlelhetetlen brutalitással igénybe vegye azokat. Ez olyan lehetetlen dolog, mely ellen nekünk erőlyesen és határozottan kell állást foglalnunk. Tekintettel arra, hogy ez a mezőgazdasági termelést nehezíti, (közbekiáltások: Igaz, úgy van!) tiltakoznunk kell és javasoljuk, hogy az előbbi előadásban előterjesztett pontok közé hetedik pontnak ezt is fölvegyék és mint egyik fő sérelmi pontot. A Magyar Párt fejezze ki kellő nyomatékkai és hangsúlyozással jogos tiltakozását az ellen, hogy a mezőgazdasági fogatok éppen a legnagyobb munka

idején vétessenek igénybe. A magyar impérium alatt arra soha nem volt eset, hogy hadgyakorlatokra vigyenek el magántulajdont képező fogatokat vagy állatokat, ez csak háború idején fordulhatott elő, előre kihirdetett parancs vagy felhívás alapján és akkor is megfizették azt.

Nagy Lajos:

Több ezerre megy azoknak a diplomás gazdatiszteknek a száma, akik a földbirtok kisajátítások alkalmából minden kenyérkereset nélkül maradtak, holott ezek szakszerű többtermelésükkel a nemzeti vagyont gyarapították s a többi gazdáknak és különösen a kisgazdáknak útmutatásul szolgáltak és segítették őket. A földbirtok törvény 99-ik szakasza akként intézkedik, hogy a kisajátított földekből, ha az igényjogosultak ki vannak elégítve és a kisajátított földből még visszamarad, azokból a diplomás gazdatisztek részesíttessenek földben, ehelyett azonban tényleg az állami iskolák és csendőrőrök kapnak földeket.

Elnök felszólaló tudomására hozza, hogy a gazdatisztek földigényeivel a Szakosztály külön pontban fog foglalkozni.

Gróf Teleky Domokos

nagybirtokos, Gernyeszeg:

Az előadó a mezőgazdasági adóügy tárgyalása rendén csak az állami adót említette. A községek lakosságát azonban az állami adó magassága nem sujtja annyira, hanem a horribilis *községi taksák*, melyek az állami adók négy-ötszörösét teszik ki és azokat ötletszerűen vetik ki a taksatörvény alapján, mely igen hirtelen és gyorsan készült és úgy látszik, hogy fércmunka volt. Kitér egyes taksákra és megemlíti, hogy ezek közül a legigazságtalanabb az úgynevezett *kulturtaksa*, amely olyan helyen is ki van vetve, ahol teljesen indokolatlan, s a legérdekesebb, hogy ez a taksa ma nincs is meg a törvényben. Ezek a jogtalanul szedett taksák az állami adónak többszörösét teszik és már majdnem elviselhetetlen terheket rónak a gazdákra. Indokolt tehát, hogy a szóváteendő kivánságok közé fölvegyék a községi taksa-törvény revízióját is. Ezt különösen azért kell megtenni, mert amikor a közigazgatási reformról volt szó, mind azt hangoztatták, hogy a községi és megyei pótdókat törölni fogják és most ennek ellenére a községi taksa még sokkal nagyobb a régi pótdóknál. (Általános helyeslés.)

Ugron Zoltán:

Az előadó beszéde akadémice semminemű kifogás alá nem esik. Tényleg végig ment az erdélyi gazda mizériájának egész skáláján, de a kérdést azzal az előkelőséggel kezelte, mellyel a termelő és szenvedő nem tud beszélni. Ezzel szemben Domahidy szenátor keserű hangjában a szenvedő gazdatársadalom nyilatkozott meg. Nem tarthatom helyesnek tehát azt, hogy az előadó olyan hidegen kezelte a sérelmeket, holott nyilvánvaló, hogy a gazda ma semmiféle jövedelmet sem tud elérni. Mi politikai párt tagjai vagyunk. A politikában van a szenvedélynek a helye és e téren a szenvedélynek a legmagasabbra kell emelkednie, mikor az embernek a vérért veszik. Nem kifogásolom az előadó beszédjét, hiszen az adókat is szépen felsorolja, de elfelejti, hogy gróf Tisza István politikai karrierjét azzal kezdte meg, hogy egy doktori értekezést írt az *adóáthárításról*. Az előadó úr felsorolta az egyenesadókat, de a vám, a kiviteli vám tulajdonképpen szintén egy adónem, mert ez is az állatok árát nyomja le. Az előadó nem ment el az istállókhoz, a tyúkhoz, a trágyadombhoz, hogy lássa, hogy ezekből is mennyi hasznot húznak. Panaszodik arról, hogy a vámpolitikában, hiba van, de nem mondja meg azt, hogy amikor a székely ember felnevel egy marha mellett egy másik marhát, azért, hogy e felesleget exportálhassa, akkor ezt oly magas kiviteli vámmal rójják meg, amennyi annak az értéke s így valósággal megbünteti az állam a gazdát azért, mért megnevelte a marhát. Hol mondja meg az előadó azt, hogy ha a falusi asszony felneveli a tyúkját, az után is adót kell fizetni és a tojásért negyedannyit kap, mint amennyi a tojás értéke. Mi nemcsak a munkának, a földnek áldozunk, hanem megkezdjük a busás fizetséget Bukarestben, a miniszteriumban és végezzük itthon az adóhivatalnál. A mi ebédünk ezrekbe kerül, a mi terményeink ráfizetés mellett is nehezen kerülnek eladásra s a bukaresti vendéglősök a mi bőrünkön, a mi olcsó áron elvesztegetett terményeinkből és állatainkból nyolc-tízfogásos ételeket főznek és mikor a bukaresti nagyurak a „Feminá”-ban mulatoznak, a mi ételünk javát eszik meg és a tőlünk kiszedett pénzeket dobálják oda, még az urak dorbézolását is a gazdaember fizeti. Legyen azzal tisztába mindenki, hogyha az ebédüket termelési értékben fizetnék, akkor néhány ezer leibe kerülne az. De a vendéglősök még az olcsó árak mellett is igen olcsón jönnek ki. E visszaéléseknek kifejezést kell adni és hogy ennek orvoslása is lehessen,

meg kell ismertetni ezt a néppel. Hiszen meghívtak bennünket, hogy dolgozzunk, megengedték, hogy összefogjunk és mi hallgattunk, mint a birkák és tartjuk az összes városi népséget. Lehetetlen dolog az, hogy amikor egy idevaló asszony kimegy a piacra és 2–3 leit kér a tojásért, akkor azt sokalják, pedig Prágában, Bécsben egy tojás 9 lei. Ezt is meg kellett volna mondania az előadó úrnak. Ezt is be kell látni. A magyar gazdaközönség nem a jövőben fog tönkremenni, hanem máris eléggé tönkrement s ha most nem segítenek rajta s a földjeik művelésére, gazdaságuk fejlesztésére és fenntartására nekik kedvezményeket nem adnak, akkor mentség nincs. S ha a gazda elvész, akkor hull vele együtt az ipar, kereskedelem és elvész az ország. Uraim, én ennek a keserűségnek kifejezéséi abban az előadásban nem látom!

Dr. Kotzó Jenő

orsz. képviselő:

A Dr. Domahidy Elemér szenátor által előadottakhoz hozzáfűzi, hogy a mezőgazdaság legnagyobb sérelme az, hogy a törvény rendelkezéseinek áthágásával nemcsak az állati munkaerőt, hanem a *kézierőt* is elviszik a legnagyobb munkaidőben, mit sem törődve azzal, hogy a munkáskézre milyen nagy szükség van. Az embereket csendőrszuronnal hajtják el közmunkára. Ez ellen is fel kell emelnünk tiltakozó szavunkat.

A községi taxákat illetően megjegyzi, hogy a törvény nem szorul revízióra s nem a törvény revízióját, hanem a törvény rendelkezéseinek betartását kell követelnünk. Mert a falusi községi taxákra vonatkozólag a törvény öt kategóriát, állapít meg, hogy ezek milyen címen és milyen célra szedhetők. Ezen öt kategórián kívül más címeken taxák nem szedhetők. Bármely községi taxa, amely nincs ebben az öt kategóriában benne, az mind törvénytelen. Követeltek tőlünk is taxákat irodai átalányra és egyebekre s azt nem vették be a jegyzőkönyvbe, de mi felszólaltunk és tiltakoztunk ez ellen és mikor a primpretorokat leküldték a képviselőtestület ülésére és amikor a jegyzőkönyvet felolvasták, mi kijelentettük, hogy nem fogadjuk el a jegyzőkönyvet tárgyalási alapul. Erre kell figyelni mindenütt és követelni, ha kell memorandumban is, hogy a törvénynek a rendelkezéseit tartsák be és a hatósági közegek súlyos visszaéléseit torolják meg.

Dr. Hinléder Fels Ákos Székelyudvarhely:

A mezőgazdasági sérelmek során kénytelen szóvá tenni az udvarhelyszéki kiscgazdáknak egy nagy sérelmét, mely összefügg az igásállatok elrekvirálásával és a közmunka tulságos igénybevételeivel. Nálunk még ennél is érdekesebb dolgok történtek. Nálunk a *munkást saját személyében elrekvirálják* és 4–6 hétig terjedő katonai szolgálattétel címe alatt kihasználják. Nem katonai szolgálatra viszik őket, hanem erdőket tarolnak le (Közbekiáltás: Tenniszpályát csináltatnak velük Bukarestben!) s ezt az eljárást még azzal is tetézik, hogy a saját költségükön, a saját élelmükön kell teljesítenek ezt a szolgálatot, sőt saját élelmezésük is meg van szorítva. Bár ők maguk gondoskodnak az ételükről, mégis eltiltották nekik, hogy reggelizzenek, csak kétszer volt szabad enniök s ha valaki félrement, hogy egyék, megverték. Bucsan miniszter úrnak felemlítettem ezt, aki határozott ígéretet nem tett ezen sérelem orvoslása iránt (Közbekiáltások: Még azt se!), de azt mondta, hogy alkalomadtán Bukarestben juttassam eszébe a dolgot. Én láttam, hogy az eset bántja a miniszter urat s hogy közvetlen intézkedést ezirányban vállalni nem akart, az csak valóban sokoldalú elfoglaltságának tulajdonítható. Arra kéri a Szakosztályt, hogy bár ez nem mezőgazdasági, hanem alkotmányjogi sérelem, mégis, miután a Székelyföldön a kiscgazda-közönséget anyagilag súlyosan érintő sérelmet képez ez a dolog, ezért ebben a kérdésben is el kell járnia a Pártnak. Még egy példát hoz fel, egy mádэфalvi emberről, kinek a legnagyobb munkaidőben kellett ilyenképpen bevonulnia, gazdaságát félbehagynia és amikor a hat hét letelte után visszajött, a banknál kölcsönt vett fel, hogy gazdaságát rendbehozhassa, mert csak így tudta hatheti hadbavonulásának hátrányait valahogyan pótolni. Láthatni tehát, hogy ez elsősorban kiscgazdasérelem s kéri ezért a gazdasági szakosztályt, hogy erre mielőbb orvoslást keressen. (Nagy helyeslés.)

Purgly László

ny. főispán, az Aradmegyei Gazdasági Egylet elnöke:

Föltétlenül szükséges a növénytermelés és állattenyésztés körüli kivánságokról és sérelmekről egy határozati javaslatot szerkeszteni s ezt emlékiratba foglalni. A földmivelésügyi miniszteriumban úgy értesült, hogy a növénytermelés és állattenyésztésről rövidesen törvényjavaslat készül; tehát már ezért is ajánlatos, hogy kivánságainkat megfelelő formában előterjesszük. (Nagy helyeslés)

Dr. Fekete Nagy Béla

volt h. polgármester, Kolozsvár:

Török Bálint előadásában jelezte, hogy a sajtótudósítások szerint a kormánynak az a terve, hogy a föld és házadót az adótörvény 120. szakaszában adott felhatalmazás alapján a következő években lényegesen felemelje. Az adótörvény 120. szakasza a kormánynak e felhatalmazást csak arra az esetre adja meg, ha a leu vásárló erejéből annyit veszít, hogy 1923–1924. évi értékének egyharmadára csökken. A lakbérleti törvény is ugyanilyen rendelkezéseket tartalmaz, de ezekre vonatkozólag a magasabb bíróságok megállapították, hogy a valuta differencia csak 10%-ot tett ki s maximálisan is csak 20%-ot ért el folyó évi május elsején és azóta a román valuta javult. Nem állott tehát elő az az eset, amit a törvény kontemplált, ennél fogva magállapíthatjuk azt, hogy az adóemelés előfeltételei nem forognak fenn, mert míg 1923-ban Bukarestben a tőzsdén a leit 34–70-el jegyezték a svájci frank ellenében, úgy ma a valuta 37-en áll, tehát a szükséges 30% differencia nem állott elő. Így tehát a kormánynak az adó felszólásra a törvény nem is ad felhatalmazást. Ezek alapján felkéri a törvényhozás tagjait, hogy amennyiben a fentiek ellenére adófelemelés vétetnék tervbe, úgy forduljanak a Semmitöszékhez panasszal a nyilvánvaló törvénytelenység ellen.

A Szakosztály a Török Bálint által előterjesztett javaslatokat Dr. Gaál Endre, Dr. Domahidy Elemér, Dr. Kotzó Jenő, Dr. Hinléder Fels Ákos és Dr. Purgly László kiegészítő indítványával együtt elfogadja s a többi felszólalóknak értékes felvilágosításaikért köszönetet mond.